

K pojmu týlové zabezpečení vojsk

Naše armáda prochází v současné době obdobím důležitých změn. Upravuje se struktura řídicích orgánů, dochází ke změně organizace některých velitelských stupňů, propracovává se teorie a perspektivní model, určuje se místo a úloha jednotlivých tradičních i nových specializací a odborů v tomto novém modelu.

Období podobného přerodu musí nést znaky kladů, ale i záporů, není zbaveno nebezpečí subjektivního posouzení problémů nebo nedopracovaných otázek, ať již pro nedostatek času nebo pro určité zaujetí zpracovatelů.

Toto období dotýká se velmi podstatně celé oblasti týlového zabezpečení vojsk. Myslím, že stejně nebezpečné pro celkovou bojeschopnost vojsk by mohla být neuvážená organizačně strukturální a principiální opatření v dané oblasti, jako mělo vliv na tutéž bojeschopnost dosavadní zaostávání oblasti týlového zabezpečení vojsk. Právě problematika týlového zabezpečení činnosti vojsk vyžaduje hlubokého posouzení a všestranného prodiskutování.

Při rozboru jakéhokoli jevu není možné nepřehlížet ke světovým tendencím a k historickému vývoji, do jakého se za dané situace nejen jev, ale i jeho studium dostalo. Přitom jde o kritické posouzení historické stránky a o eliminování prvků dogmatismu. Na druhé straně platí obec-

né pravidlo, že popírání a přetrhání všech vazeb, daných historickým vývojem, vede k negativním důsledkům.

Obdobný rozbor není také možný z pozice lokálního patriotismu či naopak z pozic likvidátorských.

První problém, kterého bych se chtěl v této souvislosti dotknout, je „obsah pojmu týlového zabezpečení vojsk“.

V soudobém boji se zákonitě vyčleňují oblasti, které příbuzností problematiky si vynucují příslušnou organizaci i specifické metody práce. Kromě oblastí vlastního boje (palba a manévr) je to mj. oblast bojového operačního zabezpečení a „oblast týlového zabezpečení“.

Diferenciace „bojové“ a „týlové“ zabezpečení není dána místem orgánu nebo prostředku v sestavě, ale jeho přímým vztahem k problematice „ničení nepřítelů“.

K obecnému vyjádření obsahu činnosti používáme doposud v naší armádě termín „týlové zabezpečení“. V současné době dochází k určité deformaci ve výkladu problematiky týlového zabezpečení. Není brán v úvahu fakt nutného historického vývoje této oblasti, stejně jako obecné zkušenosti jiných armád. Problematika týlového zabezpečení je zplošťována. Přitom nelze přehlédnout skutečnost, že se pojem „týlové zabezpečení“ nedoceňuje.

Vezmeme-li v úvahu jednu ze základních tezí vědecko-technické revoluce, tezi,

že způsobuje strukturální přesuny a že přímo zasahuje do tradiční dělby práce, že se začíná velmi rychle pohybovat subjektivní stránka výrobního procesu a že se celkově člověk staví „vedle výrobního procesu“, musíme se se stejnými důsledky setkat rovněž v oblasti ozbrojených sil a ozbrojeného zápasu vůbec.

Důsledky vědecko-technické revoluce, které se promítají obecně do oblasti ozbrojeného zápasu, působí v úseku týlového zabezpečení ve smyslu trvalé tendence posilování úlohy tohoto zabezpečení soudobého boje.

Projevem této tendence je známý fakt neustálého zmenšování počtu aktivních „bojovníků“ a zvyšování počtu obsluhujícího a zabezpečujícího personálu. V řadách armád ubývá „bodáků“ a přibývá „bílých plášťů“, což je zákonitá tendence. Spolu s tím faktor palby neklesá, ale naopak vzrostl kvalitativním skokem.

Celá tato problematika teprve čeká na hluboké propracování, ovšem zákonitá tendence nelze zamlčovat. Kdybychom posuzovali ve stejné souvislosti zabezpečení teritoria, byl by význam týlového zabezpečení ještě zdůrazněn.

V oblasti týlového zabezpečení působí některé obecné zákony, které musí brát v úvahu všichni účastníci procesu tohoto zabezpečení.

Samo týlové zabezpečení má svou „prostorovou“ a „materiální“ stránku. Pokud se rozebrat obě tyto stránky a příslušné zákony v nich platné, abychom mohli odpovědět, zda návrhy na změnu v dané oblasti jsou objektivní.

Materiální nositel a zdroj procesu týlového zabezpečení je ekonomika státu nebo koalice států. Zde platí různorodé zákony, vazby a vztahy, které se přímo dotýkají i ozbrojených sil.

Ozbrojené síly se s tímto nositelem setkávají v oblasti **spotřeby**, a to ať již přímé nebo nepřímé (včetně ničení). Dosavadní zkušenosti ukazují, že v oblasti spotřeby platí obecné zákonitosti, které neberou v úvahu toho nebo onoho materiálního hospodáře. Jsou především při tvorbě **zdrojů úhrady** spotřeby (získávání, skladování). Tyto zdroje (zásoby) mají obecně společný charakter, navě. do určitého stupně „**musí být pohyblivé**“, t. j. všechny bez rozdílu druhů naloženy po danou dobu na **dopravních prostředcích**. Těmto zásobám musí být poskytnuta **příslušná ochrana**, jejíž efektivnost stoupá při řešení z jednoho místa, sloučenými silami a prostředky.

Tyto zásoby musí být odpovídajícím způsobem **evidovány** a moderní evidenci

nezajímá konkrétní materiál, má své obecné kategorie.

Mezi bezprostřední spotřebou (bez rozdílů nějakých stupňů) a zdroji materiálu je dále celá oblast **pohybu materiálních prostředků**. Tento pohyb má své konkrétní vyjádření a nejbližší jej postihuje termín **dopravně zásobovací systém**, v němž rovněž platí obecné zákony, které víceméně nerespektují materiální hospodáře nebo konkrétního příjemce či odesílatele.

Takovým je bezesporu zákon, že efektivnost dopravně zásobovacího systému přímo závisí na **kvalitě a kvantitě** použitých dopravních prostředků, na stavu a výkonnosti komunikačních spojů, na progresivních metodách plánování, řízení a sledování tohoto systému. Stejný systém již méně závisí na konkrétním druhu materiálu nebo techniky, jež je přepravována (je-li k dispozici příslušná tonáž a manipulační prostředky), stejně jako nerozhoduje ten nebo onen odesílatel nebo příjemce.

Můžeme tedy dělit oblast zabezpečení na oblast „**zabezpečení člověka**“ a oblast „**zabezpečení techniky**“?

Myslím, že takové dělení je rozporné a vede k zjednodušování celé oblasti týlového zabezpečení.

Zabezpečení techniky má samo několik stránek

- udržet techniku v bojové nebo provozní pohotovosti,
- opravovat nebo demontovat poškozenou techniku (komplex: vyprostit, odsunout, opravit),
- zásobovat tuto techniku provozními hmotami a materiály, náhradními součástkami, zásobovat „**palebnou techniku**“ municí atd.

I oblast „**zabezpečení člověka**“ má analogicky několik stránek:

- udržet fyzický a morální psychologický stav bojujícího člověka,
- léčit a vyléčit raněného a nemocného člověka (komplex: výnos, odsun, lékařská pomoc, léčení),
- zásobovat člověka materiálními prostředky, jež potřebuje ke svému životu a boji.

V obou rozdělených oblastech jsou problémy, které mají své specifikum a nelze je dosti dobře slučovat.

Vyléčit raněného spadá do autonomní oblasti a má velmi málo společného se zásobováním člověka materiálními prostředky. Analogicky udržet techniku na příslušném stupni pohotovosti je přímo závislé na kvalifikaci obsluhujícího personálu a méně na procesech zásobování.

Oprava poškozené techniky nemůže být závislá na zásobování náhradními díly, pokud tyto jsou k dispozici na jednotlivých stupních a jsou-li spolu s tím k dispozici patřičně rychlé dopravní prostředky. Problém nevyřešíme přenesením „**vlastnického práva**“.

Je však zřejmá přímá souvislost úseků zásobování, a to jak techniky, tak i člověka. Celý proces pohybu materiálních prostředků je uzavřeným procesem a neuznává v podstatě dělení na člověka a techniku. Materiál a technika se pohybuje od zdroje ke spotřebiteli, k obecnému spotřebiteli.

Čím méně je prostředků k realizaci daného pohybu materiálu, tím centralizovanější, účelnější a odpovědnější musí být využity.

Formální rozdělení oblasti zabezpečení na „zabezpečení techniky a člověka“ vyplývá i z toho, že ve skutečnosti technika a člověk tvoří v boji celek, čili dopravně zásobovací systém končí „**prostorově**“ prakticky na jednom místě.

Spolu se spotřebou techniky probíhá tedy časově i spotřeba člověka. V moderních armádách již ve velmi výjimečných případech ztráty člověka neznamenají zároven ztráty techniky a naopak.

Proces zabezpečení nemůžeme dále oddělit od vlastního nástroje zabezpečení **dopravy**.

Jsou i další důvody, které mluví proti zmíněnému rozdělení.

Dělostřelecká nebo letecká technika může být v naprostém pořádku, plně bojeschopná, ovšem plní svůj úkol, je-li **zásobena dostatečným množstvím munice**. Munice nemá a nemůže mít charakter provozního materiálu, tedy nepatří do sféry technického zabezpečení, stejně jako na závodě obráběcí technika je jednou stránkou a surovina druhou stránkou výrobního procesu.

Jsou další druhy materiálu, které neinklinují ani k člověku ani k technice, např. většina ženíjního materiálu, část spojovacího a chemického materiálu, stavebně ubytovacího apod. I pro ně však platí příslušné zákony zásobovacího procesu.

Nehledě na takto zkrácený rozbor, je jasné, že celá materiální stránka procesu týlového zabezpečení mluví proti rozdělování tohoto procesu na oblast zabezpečení člověka a oblast zabezpečení techniky.

Týlové zabezpečení má rovněž svoji „**prostorovou**“ stránku; obecně můžeme říci, že jsou to problémy spojené s využitím **týlového pásma**.

Vzhledem k tempům operací a jejich

celkovému rozmachu, hloubkám operačních sestav, časté potřebě hlubokých přesunů vojsk a vzhledem k soudobým možnostem nepřítelů (působí na celou hloubku naší sestavy), je jasné, že se mění míra odpovědnosti velitele za stav týlového pásma. Proto také jeden z důležitých úkolů, tj. prostorové využití tohoto pásma, přechází z orgánů týlu na velitelské orgány.

Zástupce velitele pro týl, podle současných funkčních povinností, může odpovídat za rozmístění (využití prostoru) jen jemu podřízených uskupení nebo i jednotlivých útvarů a zařízení. To však nebrání ostatním útvarům a zařízením, usku-tečňujícím týlové zabezpečení, aby nepřimykaly k těmto uskupením. Hlavním důvodem je, že uskupení týlových útvarů a zařízení leží na komunikačních spojích (možnost jich využít a získat potřebné informace), že jsou vybaveny jednotkami obsluhy a zabezpečení (což je důležité hlavně pro menší zařízení, hospodářsky a bojově nesamostatné), že jsou na spojovacích osách nebo tyto zde končí apod.

Přes tyto změny v odpovědnosti jsou to specifické otázky, které nelze zahrnout pod pojem zabezpečení techniky nebo člověka.

Hlavní problém, který se prostorově řeší, je **problém komunikačních spojů** pro potřeby týlového zabezpečení. Tvoří opět samostatnou stránku tohoto procesu a neuznává dělení člověk — technika. V daném případě vůbec neřešíme otázku odpovědnosti nebo podřízenosti příslušných sil a prostředků ke komunikačnímu zabezpečení.

Při týlovém zabezpečení vzniká potřeba opakovaného, tj. časově delšího využití konkrétních komunikačních směrů (přísunů v koloběžích, odsunů v koloběžích, manévru útvarů a zařízeními zabezpečujícími boj za vojsky). Naproti tomu bojové jednotky využívají komunikací zpravidla jednorázově, krátkodobě a většinou přitom nevyžadují pomoc (dáno jejich pohyblivostí a schopností překonávat překážky — na rozdíl od jednotek zabezpečení).

Některé specifické úkoly, spojené s využitím pásma (všech zdrojů v pásmu), mají rovněž své zvláštnosti a nemůžeme je zahrnout pod zabezpečení člověka či techniky.

Na úseku týlového zabezpečení jsou takové vztahy, vazby a platí zákony, které omezují možnost dělit tento úsudek na část „**technika**“ a část „**člověk**“. Na druhé straně stojí úkoly, které spojuje vnitřní potřeba a jež tvoří samostatné části.

Uznáváme-li za samostatnou oblast soudobé vědy lékařskou vědu a ne „**vědu**

o zabezpečení člověka“, musíme na úseku týlového zabezpečení uznat samostatnost **zdravotnického zabezpečení**.

Na úseku materiálního zabezpečení soudobého boje zůstává klíčovým problémem **dopravně zásobovací systém**. Bude-li vyřešen, budou mít ozbrojené síly jako celek vždy potřebné množství materiálu a techniky k vedení soudobého boje. Při nedostatku prvotních zdrojů (výroba, celkové zásoby státu nebo koalice států) nezlepší ovšem situaci ani nejdokonalější systém. Faktor ničení je nutné vyloučit jednak proto, že působí na spotřebitele i zdroj a jednak proto, že jej musíme brát v úvahu při řešení vlastního dopravně zásobo-

vacího systému (zálohy prostředků, co nejméně zranitelné prostředky, náhradní zdroje atd.).

Stejně specifický a tedy určitým způsobem samostatný úsek je **technické zabezpečení**, do jehož sféry nemohou patřit otázky zásobování.

Při týlovém zabezpečení jsou objektivně vytvářeny úseky, které jako podsystémy musíme řešit společně (síly, metody, vzájemné vztahy). Těmito hlavními úseky jsou „**materiální, zdravotnické a technické zabezpečení**“ boje (operace), jakož i další specifické úkoly, pro něž všechny zatím platí v naší armádě společný název **týlové zabezpečení**.